

ΚΡΙΤΙΚΗ

ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΠΠΑ - ΧΕΝΡΙΚ ΊΨΕΝ

«Έντα Γκάμπλερ»

Του
ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΝΑΓΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Χένρικ Ίψεν (1828 - 1906) έγραψε την Έντα Γκάμπλερ το 1890 στην πλήρη ωριμότητά του. Η ηρωίδα είναι η γυναίκα που για να το πούμε απλοϊκά δεν ξέρει τι θέλει, θεωρεί τον εαυτό της πιο ψηλά απ' όσους την περιτριγυρίζουν αλλά είναι ψυχικά αδύνατη, έτοιμη να καταρρεύσει ακόμα κι όταν επιδεικνύει τα πιστόλια της που κληρονόμησε από τον στρατιωτικό πατέρα της και που μ' αυτά δίνει τέλος και στη ζωή της και στη ζωή του ανθρώπου που αγάπησε, καθώς του δανείζει ένα από αυτά, όταν εκείνος έχει ψυχικά καταρρεύσει.

Δεν θεωρείται το καλύτερο έργο του Ίψεν, χτισμένο πάνω στα αναπάντητα ερωτηματικά της Γκάμπλερ, στην ερωτική της ανία που αδυνατεί και η ίδια να προσδιορίσει, καθώς και το κεραυνόπληκτο τέλος της που και η ίδια δημιούργησε τη θύελλα για να το εκτυρσοκροτήσει. Οι σύντομοι άλλωστε διάλογοι δεν είναι προσόν, αφού τα ψυχολογικά αδιέξοδα του έργου δημιουργούν μια ένταση όπου θα έπρεπε να είχαν περισσότερη διάρκεια για να αναπτυχθούν τα πάθη και οι συγκρούσεις των προσώπων, τα όνειρα και οι επιδιώξεις καθώς συγκρούονται με την πεζότητα και την επαγγελματική πάλη για τη διακρίση, που διαφαίνεται από την πλευρά των αντρικών κυρίως ρόλων. Είναι όμως οπωσδήποτε ένα έργο του Ίψεν, που μπορεί να μη φτάνει τους «Βρυκόλακες», την «Αγριόπαπια», το «Κουκλόσπιτο», αλλά η τραγική του ατμόσφαιρα αγγίζει το ύψος των μεγάλων τραγικών συγγραφέων.

Η Έντα Γκάμπλερ στο έργο είναι παντρεμένη με τον Τέσμαν που ασχολείται με τα υφαντουργεία του 16ου και 17ου αιώνα κι έχει την απαίτηση να μην πλήττει η γυναίκα του όταν μιλάει γι' αυτά. Αμέσως διακρίνει κανείς την αβυσσαλέα διαφορά στόχων αυτού του ζευγαριού. Η Γκάμπλερ δοσμένη στις ερωτικές της αναζητήσεις και το σκοτεινό της όραμα που κανείς δεν μπορεί να το εξηγήσει κι αυτός στα κιτρινισμένα βιβλία με τις κοινωνικοοικονομικές αναζητήσεις που πιστεύει πως μέσα από εκεί μπορεί να βγάλει ένα συνταρακτικό μήνυμα για την ανθρωπότητα.

Στο σπίτι τους φτάνει και ο Λέμπποργκ, ένας από τους έρωτες της Γκάμπλερ, που κι αυτός επιδίδεται σε άλλου είδους έρευνες για την κοινωνία: Ένας τρίτος α-

πό τους σκοτεινούς έρωτες της Έντας είναι και ο δικαστής Μπρακ που καλεί μόνο τους άντρες σ' ένα νυχτερινό πάρτυ σπίτι του κι εκεί ξεσκεπάζονται τα ένστικτα, οι φοβίες και οι στόχοι τους για να καταντήσουν όλοι το πρωί ανθρώπινα ράκη και να ξεφτιλιστούν μπροστά στην αγέρωχη Γκάμπλερ. Ο Λέμπποργκ, πιο κουρελιασμένος απ' όλους, αφού μέσα στο μεθύσι του έχασε και το σύγγραμμά του που ήταν όλο το μέλλον της ανούσιας ζωής του, φεύγει για το σπίτι του και αυτοκτονεί με το πιστόλι που του δανείζει η Έντα. Εκείνη πανικόβλητη αναζητεί προστασία από τον δικαστή Μπρακ που κι αυτός ύπουλα υπολογίζει να την κατακτήσει. Το αποτέλεσμα είναι να αυτοपुरοβοληθεί κι αυτή και το έργο να τελειώσει με τα λόγια του δικαστή: «Μα συμβαίνουν σήμερα αυτά τα πράγματα;» Όλο το έργο κινείται γύρω από την αστική νοοτροπία μιας γυναίκας και από τον άμετρο εγωισμό της που περιφρονεί τη μετριότητα ενός συζύγου ταπεινής καταγωγής. Γίνεται όμως σύμβολο αυτοκαταστροφής και θανατερής απορίας του κύκλου της που μένει άφωνος μπροστά σε αυτό το δράμα.

Η μετάφραση του Γιώργου Δεπάστα σε ζωντανή και ρέουσα γλώσσα ανέδειξε τα βαθύ δραματικό στοιχείο που κινείται το έργο.

Η σκηνοθεσία της Νικαίτης Κουντούρη συνέβαλε σε αυτή την αλλοφροσύνη που επικρατεί στις δυνατές σκηνές του έργου, όπως η συντριβή του Λέμπποργκ αλλά και η ήρεμα ύπουλη συμπεριφορά του δικαστή Μπρακ με στόχο την κατάκτηση της Έντας Γκάμπλερ. Το γκριζόμαυρο σκηνικό και τα κουστούμια του Γιώργου Πάτσα επιτυχημένα, όπως και οι κυματοειδείς πολλές φορές φωτισμοί του Λευτέρη Παυλόπουλου. Καλές και οι ερμηνείες της Μελίνας Βαμβακά (Μπέρτα), της Ειρήνης Ιγγλέση (Δεσποινίς Τέσμαν) και της Χρύσας Σπηλιώτη (Κυρία Έλβστεντ). Ο Θεμιστοκλής Πάνου (Τέσμαν) κάπως ξέφευγε από το ιψενικό κλίμα, όπως και ο Κώστας Ζαχαράκης (Λέμπποργκ). Ο Σοφοκλής Πέππας (Μπρακ) έδωσε τον μετρημένο και τόσο ύπουλο δικαστή με τη θεατρική άνεση που πάντα τον διακρίνει. Τέλος η Φιλαρέτη Κομνηνού (Έντα Γκάμπλερ) έδωσε υπέροχα τις φωτόςκιαισεις ενός λογικού σαλεμένου από ανέφικτες επιθυμίες και υπερβολή του υπερεγώ. Είναι μια πολύ καλή Έντα Γκάμπλερ που συνδυάζει εμφάνιση και υποκριτική. Ίσως η καλύτερη που έχω δει.